

Τα Ελγίνεια Μάρμαρα. Οι εξελίξεις που πυροδότησε η πρόσφατη Επίσκεψη του Πρωθυπουργού στο Λονδίνο

Γεώργιος Οικονόμου
Δικηγόρος

Και ξαφνικά τα Ελγίνεια Μάρμαρα επανήλθαν στην δημοσιότητα με τρόπο εκτυφλωτικό, χάρις στην απaráδεκτη συμπεριφορά του Ινδού Πρωθυπουργού της Βρεταννίας, Ρίσι Σούνακ ο οποίος παριστάνει ότι είναι πιο «Άγγλος από τους Άγγλους».

Ο Σούνακ, αριστούχος απόφοιτος της Οξφόρδης και του Stanford ως υπότροφος Φουλμπράϊτ, και το αστέρι της Goldman Sacks, του πιο απαιτητικού οίκου επενδύσεων στον κόσμο, εκατομμυριούχος ο ίδιος κυρίως χάριν των ικανοτήτων του, και σύζυγος της Ακσάτα Μούρτι, θυγατέρας του Ινδού δισεκατομμυριούχου Ινδού Ναραγιόνα Μούρτι, απέδειξε ότι αρκεί μια ατυχής εκτίμηση της καταστάσεως να στείλει κάποιον στα τάρταρα, όπως έγινε και με τον άλλο χαρισματικό ηγέτη, τον Boris Johnson τον οποίο έφαγε ο ποδόγυρος.

Ευτυχώς την διατάραξη των σχέσεων Βρεταννίας – Ελλάδος που παρ' ολίγο να επέλθει, διέσωσε ο πρώην Πρωθυπουργός και νυν Υπουργός Εξωτερικών της Βρεταννίας Ντέιβιντ Κάμερον ο οποίος συνάντησε αμέσως τον Έλληνα Υπουργό των Εξωτερικών, κ. Γιώργο Γεραπετρίτη, και οι σχέσεις κατά κάποιο τρόπο αποκατεστάθησαν.

Ο Πρωθυπουργός κ. Μητσοτάκης συνεχίζει τις άοκνες προσπάθειες του για την επιστροφή των Ελγίνειων Μαρμάρων στην Αθήνα, όπως τους αρμόζει. Σε ομιλία του στο London School of Economics το 2022

χαρακτήρισε εφικτή την επανένωση των Γλυπτών και πρόσθεσε ότι μπορεί να εξευρεθεί μια αμοιβαία επωφελής λύση.

Εξακολουθεί να υπάρχει μεγάλη απόσταση μεταξύ των δύο πλευρών, κυρίως επειδή εμείς πιστεύουμε ότι ο Λόρδος Elgin, πρέσβης της Μεγάλης Βρεταννίας στην Οθωμανική Αυτοκρατορία (1799-1803) αφαίρεσε και έκλεψε τα Μάρμαρα και τα μετέφερε στην Μεγάλη Βρεταννία το 1806. Οι Άγγλοι ισχυρίζονται ότι ο Λόρδος Elgin τα αγόρασε από τους Τούρκους και μάλιστα ότι τα έσωσε από την καταστροφή, επειδή στην συνέχεια κατά την Ελληνική Επανάσταση, ο Βενετσιάνος Μοροζίνη εβομβάρδισε τον Παρθενώνα και κατέστρεψε μέρος του Ιερού Βράχου. Η κατάσταση θυμίζει τον Τρωικό Πόλεμο όπου όλοι έχουν δίκαιο όσον αφορά τα αίτια του.

Δοθείσης και της περιρρέουσας κατάστασης που υφίστατο στην Οθωμανική Αυτοκρατορία την περίοδο εκείνη, ενδέχεται ο μιν Σουλτάνος να έδωσε άδεια στον Ελγίνο να αφαιρέσει ένα μεμονωμένο κομμάτι, αυτός δε, δωροδοκώντας τους φύλακες, αφαίρεσε γλυπτά των αετωμάτων και των μετόπων που απεικονίζουν μάχες μεταξύ των Λαπίθων και των Κενταύρων, και της ζωφόρου του Παρθενώνα. Αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 1/2 από τον γλυπτό διάκοσμο του Παρθενώνα που διασώθηκε. Στα Ελγίνεια περιλαμβάνονται επίσης αντικείμενα από το Ερέχθειο, που καταστράφηκε στον Αγώνα της Ανεξαρτησίας (1821-1833) τα Προπύλαια και τον Ναό της Αθηνάς Νίκης. Όλα αυτά ο Ελγιν τα εφόρτωσε σε καράβι και τα μετέφερε στην Αγγλία.

Τα Ελγίνεια ανήκουν σήμερα στο Βρεταννικό Μουσείο του Λονδίνου, η διοικούσα επιτροπή του οποίου αρνείται ακόμη και τον «δανεισμό» των μαρμάρων για ορισμένο διάστημα παρά την επιθυμία του Πρόεδρου του Μουσείου George Osborne, πρώην Υπουργού Οικονομικών επί κυβερνήσεως Ντέιβιντ Κάμερον. Τόσο οι Trustees του Μουσείου που

φαίνεται ότι έχουν τον υπευθυνότερο ρόλο όσο και η κυβέρνηση είναι σήμερα αρνητικοί.

Εν όψει του αδιεξόδου είναι φανερόν ότι πρέπει να εξευρεθεί μια λύση που να ικανοποιεί όλους - μιιά λύση win-win. Η εισήγηση που είναι στο τραπέζι είναι να ιδρυθεί ένα Ελληνο-Αγγλικό Ίδρυμα το οποίο να αναλάβει να σταλούν τα Μάρμαρα από την Αγγλία στην Ελλάδα, με αντάλλαγμα άλλοι Ελληνικοί θησαυροί να εκτίθενται κατά τακτά διαστήματα στο Βρετανικό Μουσείο.

Το Ίδρυμα θα χρηματοδοτεί επίσης ανταλλαγές Βρεταννών και Ελλήνων φοιτητών και θα δίδει υποτροφίες σε τομείς που σχετίζονται με την αρχαιολογία και την συντήρηση των αρχαιοτήτων. Μια τέτοια διευθέτηση ίσως ανοίξει τον δρόμο για παρόμοιες συμφωνίες μεταξύ και άλλων χωρών.

Η παγκόσμια κοινή γνώμη έχει αλλάξει άρδην και δεν ανέχεται πλέον ούτε να δοξάζεται η αποικιοκρατία, ούτε και να εκμεταλλεύονται οι πρώην μητροπόλεις τους θησαυρούς των αποικιών τους. Παρεμφερής είναι και η τάση τα «νέα» κράτη να κατεδαφίζουν τα αγάλματα των πρώην αποικιοκρατών του λαού τους, παρά τα ευεργετήματα που ενδεχομένως να έχουν προσφέρει στην χώρα τους. Εξ άλλου αυτή είναι μια παράδοση που όλοι οι λαοί, σε κάποιο στάδιο της ανάπτυξης του το έχουν βιώσει. Πως έχουν καταστραφεί τα περισσότερα δείγματα του αρχαίου Ελληνικού πολιτισμού από τους Χριστιανούς; Πως έχουν καταστραφεί από τους Ταλιμπάν τα αρχαία αγάλματα στο Αφγανιστάν (οι δύο γιγάντιοι Βούδες στο Μπαμιγιάν, ηλικίας πέραν των 1,500 ετών) και από την ISIS οι ανεκτίμητοι θησαυροί της Παλμύρα; Το ίδιο έχει συμβεί και στο Ιράκ, το Μαλί και την Λιβύη.

Ο πρόσφατες δηλώσεις των εκπροσώπων της Βρεταννικής κυβέρνησης αποκλείουν την αλλαγή νομοθεσίας που διέπει την λειτουργία του Βρεταννικού Μουσείου που απαγορεύει την όποια συμφωνία για διάσπαση των συλλογών του Μουσείου.

Η Ελληνική θέση αποκλείει την επιλογή του «πολιτιστικού δανείου», η οποία σημαίνει αναγνώριση της κυριότητας της Βρεταννίας επί των Γλυπτών. Επομένως αναζητείται μια νομική φόρμουλα ούτως ώστε η λύση που θα προκύψει να μη θεωρείται ως απόσπαση από την Ελλάδα, αλλά ούτε ως δάνειο από την Αγγλία.

Προσωπικά πιστεύω ότι μια ικανοποιητική λύση θα ήταν αν το Μουσείο της Ακροπόλεως «μεταβίβαζε» κατά προτίμηση «χαριστικά» στην Βρεταννία, άλλως επί ενοικίω, μια αίθουσα του Μουσείου η οποία θα «ενσωματώνετο» στην Βρεταννική Πρεσβεία των Αθηνών και θα εθεωρείτο Βρεταννικό έδαφος όπως ακριβώς όλες οι Πρεσβείες παγκοσμίως εκλαμβάνονται ως «έδαφος του κράτους που εκπροσωπούν». Και να περάσουμε στα δικά μας: Η Έλενα Βενιζέλου, το γένος Σκυλίτση, πάμπλουτης Ελληνικής οικογενείας της Αγγλίας την οποία ενυμφέφθη ο Ελευθέριος Βενιζέλος για να έχει οικονομική ανεξαρτησία, όταν απέθανε ο σύζυγός της, επώλησε το αρχοντικό της στην οδό Πλουτάρχου αρ. 1 στην Βρεταννική Κυβέρνηση, το οποίο αρχικώς εχρησιμοποιήθηκε ως Πρεσβεία της Μεγάλης Βρεταννίας και μετά ως οικία του εκάστοτε Πρέσβεως. Επομένως υπάρχει και τρανταχτό προηγούμενο.

Στην αίθουσα αυτή θα εκτείθενται τα Ελγίνεια Μάρμαρα ως παράρτημα του Βρεταννικού Μουσείου. Η αίθουσα αυτή θα θεωρείται «Βρεταννικό έδαφος» ούτως ώστε τα Ελγίνεια θεωρητικά θα παραμένουν επί Βρεταννικού εδάφους. Αυτή είναι μια Σολομώντεια λύση, η οποία εξυπηρετεί την Ελλάδα και την Βρεταννία και δεν δημιουργεί

«προηγούμενο», αλλά αποκλείει άλλες χώρες ή και μουσεία από ανάλογα αιτήματα, τουλάχιστον αυτή την χρονική περίοδο.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι στο εγγύς μέλλον, το κάθε κράτος θα διεκδικήσει την πολιτιστική του κληρονομιά και θα γίνουν οι ανάλογες κινήσεις για να την αποκτήσει. Δεν επιτρέπεται να στερείται ένας λαός τα καλλιτεχνικά έργα του πολιτισμού του χάριν μερικών μουσείων αναπτυγμένων χωρών που είτε κάποια εποχή να τα «διέσωσαν» από την καταστροφή, είτε, όπως το Μουσείο Getty, να αναγκάζονται να ξοδεύουν ετησίως απίθανα ποσά αγοράζοντας αρχαίους θησαυρούς και ενθαρρύνοντας με τις αναζητήσεις τους το λαθρεμπόριο. Σήμερα οι πολιτισμικοί θησαυροί αποτελούν «soft power» και στο εγγύς μέλλον θα πρέπει να επιστραφούν στις χώρες προέλευσης τους.